INSTITUTUL NAȚIONAL DE ADMINISTRAȚIE

INSHR EW

DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚII INTERETNICE

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

FORUM B'NAI B'RITH DR. MOSES ROSEN ROMANIA

GHID DE BUNE PRACTICI

pentru consolidarea luptei împotriva antisemitismului și mai buna înțelegere a vieții evreiești

2026

CUPRINS

Introducere.....3
1. Aspecte privind istoria, cultura și tradițiile comunităților evreiești din România.....5
1.1. Tradițiile evreiești..... ...9
2. Manifestările antisemite: vulnerabilități pentru stabilitatea societății..... ..11
2.1. Definiții.....11
2.2. Termeni incompatibili cu comunicarea publică.....16
2.3. Forme grafice de antisemitism și rasism anti-rom în spațiul public din România.....16
3. Mecanisme privind prevenirea și combaterea manifestărilor antisemite.....24
3.1. Combaterea mesajelor instigatoare la ură și a recuperării memoriei legionare și extremiste.....24
3.2. Educație publică și acțiuni de păstrare a memoriei victimelor Holocaustului.....26
3.3. Parteneriate între autoritățile locale și comunitățile evreiești.....27
4. Resurse suplimentare și bibliografie.....33
5. Anexe.....35

INTRODUCERE

Odată cu asumarea Raportului Final al Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România, România și-a luat un angajament de lungă durată de a lupta împotriva antisemitismului și de a păstra memoria victimelor Holocaustului.

Acest angajament a fost reflectat, de-a lungul timpului, prin măsurile adoptate de autoritățile române în diferite domenii, fie că vorbim despre palierul cultural, cel al învățământului, fie despre consolidarea legislației. Una dintre cele mai recente expresii ale angajamentului ferm al României o reprezintă adoptarea *Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură*, aflată deja la cel de-al doilea ciclu de programare (2024-2027, în continuarea Strategiei pentru perioada 2021-2023).

Antisemitismul, sub diferitele sale forme, încalcă drepturile și libertățile fundamentale ale omului, pe care orice stat are obligația de a le garanta, respecta și proteja. Această obligație implică, pe de-o parte, datoria de a acționa împotriva abuzurilor în materie de drepturi și libertăți ale omului și, pe de altă parte, adoptarea de măsuri pro-active pentru a susține și consolida respectul față de acestea. Cadrul legal și instituțional pentru prevenirea și combaterea antisemitismului și a negării și distorsionării Holocaustului reflectă această obligație a autorităților române.

În acest context, *Strategia națională pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură* a fost elaborată plecând de la premisa că respectarea și garantarea demnității umane, protejarea și promovarea drepturilor și libertăților omului, valori supreme ale unei societăți democratice, înseamnă și înțelegerea amenințărilor, interne sau externe, la adresa solidității și stabilității democratice. Astfel, Strategia recunoaște că incidentele și manifestările antisemite, xenofobe, extremiste sau instigatoare la ură reprezintă astfel de amenințări și că acestea nu afectează doar membrii grupurilor minoritare la adresa cărora se manifestă, ci reprezintă un pericol pentru întreaga societate, combaterea lor trebuind să devină o prioritate pentru liderii politici, personalul administrației publice, societatea civilă și publicul larg.

„Ghid de bune practici pentru consolidarea luptei împotriva antisemitismului și mai buna înțelegere a vieții evreiești” urmărește consolidarea eforturilor de prevenire și combatere a antisemitismului, o atenție deosebită fiind acordată mecanismelor și instrumentelor existente și modalităților concrete de acțiune.

Deși prevenirea și combaterea manifestărilor antisemite și instigatoare la ură împotriva evreilor și siguranța acestora, inclusiv a proprietăților și instituțiilor lor, rămân o prioritate majoră, ghidul își propune

și promovarea unei mai bune înțelegeri a culturii și vieții evreiești în societatea românească și consolidarea relațiilor dintre autoritățile locale și Comunitățile Evreiești din România.

Evreii reprezintă una dintre minoritățile cu rădăcini istorice în România, contribuția acestora la dezvoltarea societății și a României moderne incluzând domeniul științei și al cercetării, domeniul cultural, învățământul, economia sau apărarea țării. Susținerea cunoașterii vieții evreiești contribuie, de asemenea, la cultivarea respectului și asigurarea unui climat incluziv și, prin aceasta, la creșterea coeziunii sociale, descurajarea și prevenirea manifestărilor antisemite, precum și la depășirea stereotipurilor și a prejudecăților. Astfel, această resursă aduce în atenție câteva aspecte esențiale cu privire la Comunitățile Evreiești din România prin prisma istoriei, culturii și tradițiilor evreiești.

Ghidul a rezultat în urma implementării Acțiunii nr. C.1.4. „Dezvoltarea și transmiterea către autoritățile locale a unui ghid de bune practici pentru consolidarea luptei împotriva antisemitismului și mai buna înțelegere a vieții evreiești" din cadrul *Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și a discursului instigator la ură 2024-2027*.

Elaborarea acestuia a fost coordonată de Institutul Național de Administrație (INA), un aport semnificativ avându-l fiecare dintre membrii grupului de lucru, respectiv: Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel" (INSHR-EW), Ministerul Afacerilor Interne (MAI), Secretariatul General al Guvernului (SGG) prin Departamentul pentru Relaţii Interetnice (DRI), Federația Comunităților Evreiești din România - Cultul Mozaic (FCER-CM), precum și B'nai B'rith România – Forumul dr. Moses Rosen (B'NAI B'RITH).

Cui se adresează ghidul?

Ghidul se adresează în primul rând autorităților publice locale. Cu toate acestea, Ghidul poate fi utilizat și de orice actor interesat să contribuie la prevenirea și combaterea antisemitismului și, respectiv, la sprijinirea cunoașterii vieții evreiești, a tradițiilor și a contribuției lor substanțiale la cultură, știință și artă și, în general, la dezvoltarea societății românești. Acest lucru trebuie făcut în consultare cu Comunitățile Evreiești din România și instituții naționale specializate sau, după caz, internaționale.

1. ASPECTE PRIVIND ISTORIA, CULTURA ȘI TRADIȚIILE COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

Istoria evreilor face parte din istoria României. Diverse mărturii documentare demonstrează că de-a lungul secolelor au existat contacte ale populației locale cu evrei prezenți sporadic în Țările Române. Începând din secolul al XVI-lea, sunt menționate comunități stabile (în București, Iași, Siret). Acestea erau formate inițial din evrei sefarzi (de origine spaniolă, expulzați la 1492), veniți pe rutele comerciale otomane, iar mai apoi, din evrei aşkenazi (de origine germană), veniți în special în secolul al XVII-lea ca urmare a persecuțiilor la care erau supuși în Polonia, dar și la chemarea unor domnitori moldoveni care i-au încurajat să înființeze târguri noi. Și sefarzii, și aşkenazii practicau diferite meșteșuguri, dar trăiau mai ales din comerț (de la mărunțișuri până la import-export). Cum nu se puteau stabili în mediul rural și nu puteau achiziționa proprietăți funciare, cei mai mulți locuiau în mediul urban.

În secolul al XVIII-lea, evreii au excelat ca sticlari, tinichigii, bijutieri, argintari, legători de cărți, producători de alcool și de brânză. Tot acum a început să se înregistreze o creștere a manifestărilor antisemite, anterior sporadice, în special pe fond religios, la care s-au adăugat, uneori, și motive economice. Acestea s-au soldat cu interdicții, demolări de sinagogi, răzmerițe, acuzații de omor ritual, publicarea de pamflete. Astfel de manifestări au fost încurajate de unii domnitori, dar descurajate de alții. Primele legi antievreiești s-au înregistrat doar la începutul secolului al XIX-lea, în Regulamentele Organice, care, după model rusesc, au anulat drepturile evreilor pământeni (născuți în țară), transformându-i în apatrizi (spre deosebire de evreii „sudiți”, supuși străini, care se bucurau de protecția unei alte țări, în special Austria).

Printre susținătorii modernității au fost și evrei. Ei au contribuit la Revoluția de la 1848, care a inclus între revendicări și emanciparea lor. Totuși, Constituția de la 1866 i-a lipsit pe evreii autohtoni de drepturi. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în contextul consolidării structurilor statului modern și al apariției naționalismului, antisemitismul politic s-a aflat în ascensiune, cerând „rezolvarea problemei evreiești” prin marginalizarea și excluderea evreilor din societatea românească.

Cu toate acestea, evreii au făcut în continuare eforturi să se integreze și să contribuie la modernizarea economică și culturală a țării. Ei au deschis prima tipografie, prima firmă de transport public, prima agenție de publicitate, primele fabrici de hârtie, ape gazoase, zahăr, mobilă de fier, oglinzi, tinichigerie, metalurgie, confecții și tricotaje, primele case de modă și magazine de blănuri de lux. Au investit în industria petrolului, a asigurărilor, în domeniul financiar. O serie de bănci evreiești (Halfon & fiii, Frații Elias, Marmorosch Blank) au sprijinit marile proiecte naționale (construcția de drumuri, căi ferate, industrii strategice) și au finanțat Războiul de Independență (1877) și pe cel de Reîntregire (1916-1918), contribuind, în plus, la înființarea Băncii Naționale (1880).

Pentru a face față dificultăților, evreii au constituit structuri asociative cu scop social, caritabil și de întrajutorare (societăți de binefacere și asistență socială care ofereau împrumuturi fără dobândă, societăți care sprijineau construirea și întreținerea de policlinici și spitale, asociații destinate ridicării sau întreținerii de școli evreiești, societăți organizate pe baze profesionale, în sprijinul celor care activau într-o anumită ramură de activitate, oferind ajutor reciproc în caz de boală și deces pentru membri și soțiile lor, societăți înființate de femei, care ofereau îmbrăcăminte pentru elevii săraci sau ajutoare pentru lăuze).

Au înființat, de asemenea, societăți literare (Societatea de cultură israelită, înființată de doctorul Iuliu Barasch în 1862, Societatea literară și de cultură iudaică „Maimonide", 1884) și istorice (Societatea istorică „Iuliu Barasch", înființată în 1886 cu scopul de a documenta istoria evreilor români). Frații Elias

și Moses Schwarzfeld au fost foarte activi în efortul de a reconstitui trecutul și obiceiurile evreilor de pe teritoriul României. O serie de personalități evreiești (din familiile Halfon, Hillel Manoach, Elias, Neuschotz) au făcut donații importante Academiei Române, Universității din București precum și multor școli, azile, orfelinate și alte instituții creștine.

Între evreii sefarzi și cei așkenazi există diferențe de cult și cultură care au determinat și tratarea lor diferită de către autorități. Pentru că erau puțini, vorbeau ladino (dialect al spaniolei medievale cu elemente de vocabular ebraic), se îmbrăcau după moda locului și mulți dintre ei aveau legături comerciale în Orient și în Occident, sefarzii au fost mai ușor acceptați în societatea românească. Pentru că erau mulți, vorbeau idiș (dialect al Germaniei medievale cu elemente ebraice de vocabular), cu un accent specific, cântau o muzică diferită („klezmer"), se îmbrăcau după un anumit standard vestimentar și erau în majoritate săraci, așkenazii veniți la sfârșitul sec. al XVIII-lea – sec. al XIX-lea din Imperiul Rus și Galiția erau vizibili și au fost ușor de identificat ca „străinii" de care trebuia scăpat. Pe lângă numeroșii evrei expulzați arbitrar, mulți au ales emigrarea. Numai între 1898 și 1904 au părăsit România circa 40.000 de evrei. Totuși, mulți dintre cei care au plecat au păstrat nostalgia țării, așa cum o demonstrează, între altele, muzica pe care au compus-o.

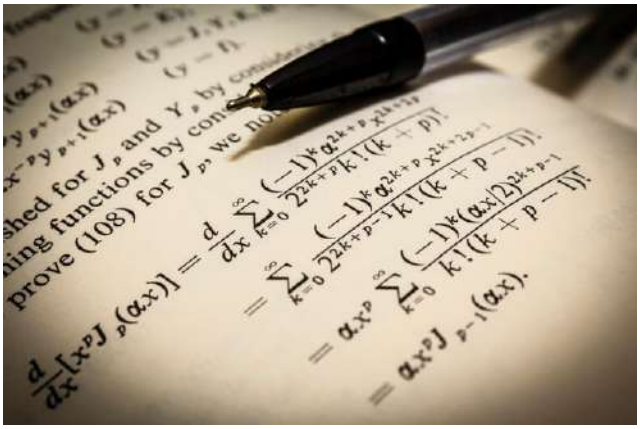

În secolele XIX și XX, evreii români au publicat cărți și ziare/reviste științifice și de popularizare în idiș și ladino, dar și în română, adresate în principal populației evreiești, însă ultimele accesibile și majorității (Egalitatea, Fraternitatea), au organizat trupe de teatru care jucau în idiș și în română, pentru publicul evreiesc, dar la care veneau adesea și spectatori români (Moritz Siegler, Nathan Kamen) și au compus piese muzicale klezmer de valoare universală.

În plus, evreii au contribuit la dezvoltarea culturii române, prin intermediul unor personalități care s-au remarcat în cele mai diverse domenii. Astfel, matematica a fost revoluționată, între alții, de *David Emmanuel*, întemeietorul școlii matematice moderne din România, *Simion Sanielevici,* inovator în domeniul ecuațiilor diferențiale și integrale, *Ernest Abason*, pionier în aplicativitatea analizei matematice în electricitate și electromecanică, *Alexandru Sanielevici*, cercetător și profesor universitar în domeniul radioactivității. În chimie s-au făcut cunoscuți, în mod special, *Lazăr Edeleanu* pentru cercetările în domeniul rafinării petrolului și *Solomon Sternberg* pentru crearea școlii moderne de chimie fizică și electrochimie.

În medicină și-au adus contribuția îndeosebi *Leon Ghelerter*, fondator al Spitalului de Copii din Iași și al Spitalului „Iubirea de oameni” din București (1926), *Otilia Moscuna*, pedagog, specialistă în defectologie, *Marcu Cajal*, medic pediatru, *Simion Iagnov*, deschizător de drumuri în fiziopatologie, *Oscar Sager* și *Arthur Kreindler*, revoluționari ai neurologiei, *Maximilian Popper*, pionier în pneumologie, *Nicolae Cajal*, virusolog de renume internațional.

Arhitectura românească a fost influențată de Leonida Negrescu (Leon Schwartz), Hermann Clejan, Mihail Doliner, Jean Monda, Marcel Locar, Horia Maicu, Herman (Harry) Stern etc. Celebri în domeniul artelor au fost Nicolae Vermont, Iosef Iser, Iosef Berman, Marcel Iancu, arhitect modernist si pictor, Max Hermann Maxy, Victor Brauner.

Asupra muzicii și-au lăsat amprenta în mod deosebit Abraham Levy Ivela, autor al primelor manuale de muzicologie din România, Filip Lazăr, Clara Haskil, Harry Brauner, Anatol Vieru, Dan Mizrahi, Myriam Marbé (chiar și celebra melodie românească Sanie cu zurgălăi a fost compusă de un compozitor evreu, Richard Stein).

Evoluția literaturii și criticii literare datorează mult lui Constantin Dobrogeanu-Gherea, Mihail Sebastian, Isac Peltz, Felix Aderca, Ion Pribeagu, Benjamin Fundoianu, Paul Celan, Tristan Tzara, Ovid S. Crohmălniceanu, Aurel Baranga, Zigu Ornea, Nina Cassian. Am fi știut mai puține despre limba română și folclorul românesc fără ajutorul lui Hariton Tiktin, Moses Gaster, Lazăr Șăineanu, Ion Aurel Candrea, Jacques Byck, Alexandru Graur. În filosofie s-au remarcat Sorin Vieru, Iosif Brucăr, Ion Banu. Iar românii nu ar fi avut acces larg la literatură fără editori precum Iosef, Ignat și Ralian Samitca, Leon Alcalay, Simon Benvenisti.

Teatrul ar fi arătat altfel dacă nu erau Avram Goldfaden (întemeietorul primului teatru evreiesc profesionist din lume, la Iași, în 1876), Maria Ventura, Sandu Eliad, Leni Caler, Moni Ghelerter, Nacht Stroe, Alexandru Finți, Beate Fredanov etc.

Evreii au făcut numeroase donații armatei. Circa 880 dintre ei au luptat ca voluntari în Războiul de Independență, iar 23.000 s-au înrolat pentru a lupta în Primul Război Mondial. Constituția din 1923 a recunoscut acordarea cetățeniei române tuturor evreilor din România.

Perioada interbelică a fost marcată, pe de o parte, de creșterea exponențială a antisemitismului religios, economic și politic, prin acțiuni, măsuri și legi care au culminat cu Holocaustul, și pe de alta de efervescența unei entuziaste participări evreiești la viața politică, literară, muzicală, științifică.

1.1. Tradițiile evreiești

Atât sefarzii, cât și aşkenazii, urmează aceleași reguli speciale privitoare la dietă (cașrut), care interzic consumul anumitor alimente (porc, crustacee etc.), amestecarea laptelui cu carnea, chinuirea animalelor la sacrificare și exploatarea în exces a pământului.
De asemenea, ambele comunități celebrează sărbătorile începând cu o baie rituală („mikve"). Sărbătorile sau comemorările evreiești sunt celebrate în sinagogă (care este loc de adunare, de rugăciune și de învățătură), ritualul include rugăciuni, cântece și alimente simbolice. Aceste sărbători sunt de trei tipuri:

- Religioase: *Șabat* (sâmbăta) - ziua sacră de odihnă, *Roș Hașana* - Anul Nou, Yom Kipur - ziua judecății și ispășirii;

- Istorice și religioase: *Purim* - salvarea poporului evreu de către Esther, *Hanuca* - eliberarea Templului din Ierusalim de către Macabei, *Pesah* - ieșirea din robia egipteană, *Teișa beAv* - căderea Primului și a celui de-al Doilea Templu din Ierusalim;

- Agricole și religioase: *Șavuot* - recolta de primăvară și dăruirea Torei pe Muntele Sinai, *Sucot* - recolta de toamnă și amintirea corturilor în care au locuit evreii în timpul celor 40 de ani din deșert, *Tu biȘvat* - anul nou al pomilor.

Riturile de trecere evreiești includ: „brit mila” - circumcizia băieților în a opta zi de la naștere, „bar mițva” și „bat mițva” - trecerea la maturitate (asumarea răspunderii pentru faptele proprii) a băieților la 13 ani, respectiv a fetelor la 12 ani.

Nunta are ritualuri universale (verigheta, cupa de vin) și specifice (se spun șapte binecuvântări și se sparge un pahar pentru noroc, dar și în amintirea căderii Templului de la Ierusalim), iar înmormântarea (care tradițional trebuie să aibă loc cât mai repede după deces și de care se ocupă Societatea Sacră din cadrul comunității) este urmată de o săptămână de doliu („shiva”) în care familia stă acasă și deplânge dispariția celui decedat. Nu se poartă haine de doliu și nu se oferă flori.

Calendarul evreiesc este diferit de cel gregorian, fiind bazat pe mersul lunii, dar ținând cont, în subsidiar, și de cel al soarelui. Anul nou începe la prima luna nouă din toamnă și toate sărbătorile se calculează de la data respectivă, așa încât, în calendarul gregorian, datele sărbătorilor evreiești variază de la un an la altul. De asemenea, ziua începe și se termină la apusul soarelui. Ca atare, sărbătorile se celebrează de la apusul soarelui din ziua anterioară sărbătorii până în seara zilei de sărbătoare (sau a ultimei zile, dacă este vorba de o sărbătoare cu mai multe zile).

2. MANIFESTĂRILE ANTISEMITE: VULNERABILITĂȚI PENTRU STABILITATEA SOCIETĂȚII

Odată cu anul 2020, mai multe evenimente majore au marcat contextul național și internațional: pandemia COVID-19, războiul declanșat de Rusia împotriva Ucrainei, atacul terorist al Hamas din 7 octombrie 2023 împotriva Statului Israel și războiul dintre Statul Israel şi gruparea Hamas din Fâșia Gaza. Acestea au avut drept ecou o creștere a manifestărilor antisemite în România și în plan internațional, precum și o resurgență a mișcărilor extremiste.

În România, astfel de manifestări au loc în special în mediul online, unde discursul antisemit și negarea sau distorsionarea Holocaustului sunt frecvent întâlnite, mai ales pe rețelele sociale, platformele video și aplicațiile de mesagerie. S-au înmulțit, însă, și manifestările antisemite în spațiul public fizic: vandalizarea unor locuri ale comunității evreiești, inscripții și manifestații stradale, evenimente de comemorare și reabilitare a unor personaje antisemite, din trecutul fascist al României.

Amplificarea manifestărilor antisemite sau a celor care instigă la ură și violență împotriva persoanelor care aparțin unor minorități și polarizarea societății poate conduce la dezbinare, violență și, totodată, la instaurarea unui climat general de nesiguranță și neîncredere în instituțiile statului și democrația din România. O astfel de realitate amenință însăși stabilitatea societății și democrația românească.

2.1. Definiții

Pentru a înțelege ce înseamnă incitarea la ură, este important să vorbim mai întâi despre libertatea de exprimare, un drept fundamental recunoscut la nivel internațional și una dintre valorile de bază ale unei societăți democratice.

Libertatea de exprimare protejează nu doar opiniile cu care majoritatea este de acord sau care par inofensive, ci și ideile care pot deranja, șoca sau ofensa. Tocmai această protecție largă face ca libertatea de exprimare să fie esențială într-o democrație. În același timp, o societate democratică se bazează și pe respect, toleranță și protejarea demnității fiecărei persoane. Din acest motiv, în anumite situații, poate fi necesar ca unele forme de exprimare care răspândesc, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, să fie sancționate sau prevenite - orice restricție, însă, trebuie să fie justificată și proporțională cu scopul urmărit.

Un incident motivat de ură este *orice acțiune, act, omisiune, manifestare, faptică sau verbală, îndreptată împotriva unei persoane sau unei categorii de persoane aleasă pe baza unei caracteristici personale* (spre exemplu, etnie, naționalitate, religie, limba vorbită, dizabilitatea etc.). Gravitatea poate varia de la fapte mai puțin severe până la infracțiuni.

Vorbim de infracțiune motivată de ură atunci când există o faptă prevăzută de legea penală (ex. omorul, lovirea, distrugerea, violul), iar autorul ei a acționat din prejudecată. O prejudecată este o părere, o idee, de regulă negativă, pe care cineva și-o face în raport cu o altă persoană sau un grup de persoane, fără a o/îi cunoaște cu adevărat. Prejudecățile se formează ca parte a procesului nostru de socializare și acționează ca un filtru prin care percepem realitatea, tendința fiind de a selecta informațiile care ne confirmă prejudecata și de a ignora sau respinge orice altă informație contrară.

Cu toate acestea, nu toate incidentele comise din ură sunt motivate de prejudecată. Spre exemplu, un conflict între doi vecini privind limita proprietății, care conduce la violență sau distrugere, constituie o infracțiune. Însă această infracțiune nu este una motivată de prejudecată decât în cazul în care motivul ei ține de etnie, religie sau alte criterii protejate.

Prin discurs incitator la ură vom înțelege toate tipurile de expresii care incită, promovează, răspândesc sau justifică violența, ura sau discriminarea împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane sau care le denigrează, din cauza unor prejudecăți legate de caracteristicile sau statutul lor personal real sau atribuit. Așadar, discursul incitator la ură este una din formele cele mai brutale de încălcare a limitelor libertății de exprimare.

Este important să acordați atenție definiției oferite de lege anumitor termeni, astfel încât înțelegerea semnificației lor din vorbirea comună să aibă acoperirea limbajului juridic. Ne vom referi în continuare la cele mai uzitate concepte în materie, astfel:

❖ ***Legea 157/2018 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea antisemitismului*****,** în acord cu definiția Alianței Internaționale pentru Memoria Holocaustului (IHRA), definește antisemitismul:

„prin antisemitism se înțelege atât percepția referitoare la evrei exprimată ca ură împotriva acestora, cât și manifestările verbale sau fizice, motivate de ură împotriva evreilor, îndreptate împotriva evreilor sau ne-evreilor ori a proprietăților acestora, împotriva instituțiilor comunităților evreiești sau lăcașurilor lor de cult" (Articolul 2, alineatul a).

Exemple contemporane de antisemitism, potrivit Alianței Internaționale pentru Memoria Holocaustului:

- Instigarea, complicitatea sau justificarea uciderii sau rănirii evreilor, în numele unei ideologii radicale sau al unei viziuni extremiste asupra religiei.
- Aducerea unor acuzații false, dezumanizante, care demonizează și perpetuează clișeele despre evrei, ca atare sau le atribuie puteri deosebite, atunci când acționează în mod colectiv – precum ar fi, în special dar nu exclusiv, mitul referitor la o conspirație mondială a evreilor sau al evreilor ce controlează media, economia, guvernul sau alte instituții ale societății.
- Acuzarea evreilor, ca popor, de a fi responsabili pentru fapte reale sau imaginare comise de un singur evreu sau de un grup de evrei sau chiar și pentru fapte comise de ne-evrei.
- Negarea evenimentului, scopului, mecanismelor (ex. camere de gazare) sau a intenției genocidului comis împotriva evreilor, de către Germania național-socialistă și susținătorii și complicii săi, în timpul celui de-al II-lea Război Mondial (Holocaustul).
- Acuzarea evreilor, ca popor, sau a Israelului, ca stat, de a fi inventat sau exagerat Holocaustul.
- Acuzarea cetățenilor de origine evreiască că sunt mai loiali Israelului sau așa-ziselor priorități mondiale ale evreilor, decât intereselor propriilor lor țări.
- Negarea dreptului la autodeterminare a poporului evreu, pretinzând, de exemplu, că existența Statului Israel este o construcție rasistă.
- Aplicarea de standarde duble, prin solicitarea unui comportament al statului israelian, care nu este așteptat sau solicitat din partea oricărui alt stat democratic.
- Utilizarea de simboluri sau imagini asociate cu antisemitismul clasic (ex. acuzații că evreii l-ar fi ucis pe Iisus sau acuzarea acestora de comiterea de uciderи ritualice) pentru a caracteriza Statul Israel sau israelienii.
- Compararea politicii contemporane a Israelului cu cea a naziștilor.
- Impunerea unei responsabilități colective evreilor pentru acțiuni ale Statului Israel.

❖ ***OUG nr. 31/2002 privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid, contra umanității și de război*****,** definește:

➢ Holocaustul: „(...) persecuția sistematică sprijinită de stat și anihilarea evreilor europeni de către Germania nazistă, precum și de aliații și colaboratorii săi din perioada 1933-1945. De asemenea, în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, o parte din populația romă a fost supusă deportării și anihilării" (Articolul 2, litera d).

Data de 27 ianuarie a fost declarată „Ziua Internațională de Comemorare a Victimelor Holocaustului”
(Rezoluția 60/7 din 2005 a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite)

- Holocaustul pe teritoriul României: „(...) persecuția sistematică și anihilarea evreilor și a rromilor, sprijinită de autoritățile și instituțiile statului român în teritoriile administrate de acestea în perioada 1940-1944” (Articolul 2, litera e).

În România, ziua de 9 octombrie a fost declarată „Ziua Holocaustului”
(Hotărârea nr. 672 din 5 mai 2004)

- „Negarea, contestarea, aprobarea, justificarea sau minimalizarea în mod evident, prin orice mijloace, în public, a Holocaustului ori a efectelor acestuia” (Articolul 6, alineatul 1).

Definiția de lucru a negării și distorsionării Holocaustului (Shoah) a IHRA:

- Negarea Holocaustului este, în diversele sale forme, o expresie a antisemitismului. În mod particular, negarea Holocaustului se referă la orice tentativă de a susține că Holocaustul nu a avut loc. Negarea Holocaustului poate include și:
  - Negarea sau punerea sub semnul întrebării, în mod public, a principalelor mecanisme de exterminare (precum camerele de gazare, execuții în masă, înfometare și tortură).
  - Negarea/punerea sub semnul întrebării a intenției de a comite genocid împotriva poporului evreu.
  - Culpabilizarea evreilor pentru exagerarea sau crearea Shoah în scopuri politice sau financiare, în sensul în care Shoah ar fi fost rezultatul unei conspirații a evreilor (în această teză, obiectivul este de a responsabiliza evreii și de a relegitima antisemitismul).
- Distorsionarea Holocaustului se referă, inter alia, la:
  - Eforturi intenționate de a scuza sau minimaliza impactul Holocaustului sau a elementelor sale principale, inclusiv colaboratori și aliați ai Germaniei naziste.
  - Minimalizarea masivă a numărului victimelor Holocaustului, în contradicție cu informațiile ce provin din surse credibile.
  - Încercări de a susține că evreii și-au cauzat propriul genocid.
  - Declarații ce prezintă Holocaustul ca fiind un eveniment istoric pozitiv. Aceste declarații nu sunt, în sine, negări ale Holocaustului dar sunt strâns legate de negarea Holocaustului și constituie o formă radicală de antisemitism. Aceste declarații ar putea sugera inclusiv că Holocaustul nu și-a îndeplinit obiectivul final de a oferi așa-numita „soluție finală a problemei evreiești”.
  - Încercări de a dilua responsabilitatea pentru înființarea de lagăre de concentrare și exterminare, concepute și operate de către Germania nazistă, prin învinovățirea altor țări sau grupuri etnice.

De asemenea, **OUG nr. 31/2002** interzice:

- „Inițierea sau constituirea unei organizații cu caracter fascist, legionar, rasist ori xenofob, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup” (Articolul 3, alineatul 1).

- „Confecționarea, vânzarea, răspândirea, precum și deținerea în vederea răspândirii de simboluri fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe” (Articolul 4, alineatul 1).
- Distribuirea sau punerea la dispoziția publicului, în orice mod, de materiale fasciste, legionare, rasiste și xenofobe (Articolul 4, alineatul 2^1).
- „Fapta persoanei de a promova, în public, cultul persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid, contra umanității și de război, al persoanelor care au făcut parte din conducerea organizațiilor fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe, precum și fapta de a promova, în public, idei, concepții sau doctrine fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe” (Articolul 5).
- „Negarea, contestarea, aprobarea, justificarea sau minimalizarea în mod evident, prin orice mijloace, în public, a Holocaustului pe teritoriul României ori a efectelor acestuia” (Articolul 6, alineatul (2^1)).

❖ ***Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, Articolul 369 definește „Incitarea la violență, ură sau discriminare”****:*

„Incitarea publicului, prin orice mijloace, la violență, ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane sau împotriva unei persoane pe motiv că face parte dintr-o anumită categorie de persoane definită pe criterii de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA”.

Este important de reținut faptul că enumerarea de mai sus nu este una exhaustivă. În România există și alte legi care protejează împotriva discriminării sau a altor forme de instigare la ură, precum *Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare*, republicată, cu modificările și completările ulterioare sau *Legea nr. 2/2021 privind unele măsuri pentru prevenirea și combaterea antițigănismului*.

2.2. Termeni incompatibili cu comunicarea publică

Termeni precum „jidan”, „jidov”, „perciunat” sau „țigan”, „cioară”, „tuciuriu”, „negru/negricios/maroniu”, „etnic” sau „de etnie” sunt incompatibili cu o societate în care drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt garantate, respectate și protejate. Aceștia sunt termeni peiorativi cu substrat implicit rasist, antisemit și anti-rom, care aduc atingere demnității umane a persoanelor aparținând minorității evreiești și, respectiv, minorității rome.

Caracterul peiorativ al cuvintelor «țigan» și «jidan» (inclusiv a derivatelor lor) a fost consemnat oficial de Academia Română odată cu Dicționarul Explicativ al Limbii Române din anul 2012.

De asemenea, trebuie evitată utilizarea termenilor „khazar”, „iudeu” și „sionist”, pentru a desemna evrei. Deși acești termeni nu sunt, prin definiție, peiorativi, în spațiul public ei sunt folosiți tot mai frecvent de persoane şi grupări extremiste și antisemite pentru promovarea unor mesaje antisemite, ostile, defăimătoare, conspiraționiste și incitatoare la ură.

În numeroase astfel de situații întâlnite în spațiul public, folosirea acestor termeni urmărește crearea unei confuzii deliberate cu privire la identitatea religioasă, apartenența etnică și legătura istorică a poporului evreu cu spațiul din Orientul Mijlociu, precum și delegitimarea existenței Statului Israel, inclusiv prin evitarea sau eludarea prevederilor legale privind discursul antisemit și instigator la ură.

În astfel de cazuri, utilizarea acestor termeni depășește sensul lor strict lexical și devine parte a unui discurs discriminatoriu, antisemit și, în unele cazuri, chiar instigator la ură, contrar principiilor prevăzute în definiția de lucru a antisemitismului a Alianței Internaționale pentru Memoria Holocaustului (IHRA), adoptată pe durata președinției române a IHRA și transpusă în dreptul intern prin Legea nr. 157/2018 privind unele măsuri pentru prevenirea şi combaterea antisemitismului.

Recomandăm utilizarea exclusivă a termenilor „evreu” și „rom”.

2.3. Forme grafice de antisemitism și rasism anti-rom în spațiul public din România

În ultimii ani putem sesiza o înmulțire a inscripțiilor stradale cu mesaje antisemite și anti-rome sau cu simboluri fasciste. Acestea pot lua forma de graffiti, stickere (abțibilduri), pancarte și au apărut atât pe străzile orașelor, cât și în mijloacele de transport în comun sau chiar în incinta unor instituții publice precum Aeroportul Henri Coandă din București.

Exemple grafice de mesaje antisemite și acțiuni de vandalizare

Inscripții antisemite și simboluri fasciste pe pereții sinagogii din cartierul Fabric, din Timișoara, sesizate în luna Septembrie 2023 de către Comunitatea Evreilor din Timișoara. Pe lângă svastica nazistă apare termenul peiorativ „jidani” și interjecția „afară!”, incitând astfel la ură împotriva evreilor.

Sursa: Raport INSHR-EW 2023-2024

În 2017, pe pereții exteriori ai Sinagogii din Cluj a fost desenată Steaua lui David (simbolul Iudaismului și al identității evreiești) încercuită și tăiată, alături de textul negaționist „Holocaust never happened” (Holocaustul nu s-a întâmplat).

Sursa: Adevărul.ro

În 2021, pe mai multe blocuri din București a apărut același mesaj: „Jos cu sataniștii care ne conduc”, la care a fost adăugat termenul peiorativ cu conotații antisemite „jidanii”. Astfel, mesajul reproduce o narațiune clasică antisemită, aceea că evreii ar conduce lumea sau diferite state.

Sursa: G4Media.ro

După atacul terorist al Hamas împotriva Statului Israel din 7 octombrie 2023, au reapărut cazuri de vandalizări ale unor lăcașuri de cult sau spații ale comunității evreiești (ex. sinagogi, cimitire) cu mesaje pro-palestiniene de tipul „Free Gaza” sau „Palestina liberă”. Caracterul antisemit al acestor manifestări este dat de faptul că, prin natura mesajului transmis și locul de inscripționare (sinagogă de pe teritoriul României), se sugerează o responsabilitate colectivă a evreilor din România pentru răspunsul Statului Israel la respectivul atac.

Pe 30 ianuarie 2024, Sinagoga din Sighetu Marmației a fost vandalizată cu mesajul „Palestina liberă”. În luna aprilie 2024, poarta cimitirului evreiesc Filantropia din București a fost vandalizată cu înscrisul „Free Gaza”.

Sursa: Centrul pentru Monitorizarea și Combaterea Antisemitismului din România, MCA Romania

În vara anului 2024, pe peretele interior al unei garnituri a metroului din București a fost inscripționat mesajul „Moarte jidanilor. Heil Hitler”.

Sursa: Raport de monitorizare: antisemitism și negarea Holocaustului în anul electoral 2024-2025, INSHR-EW

În 2025, în Cimitirul Evreiesc din Bacău, zeci de morminte şi alte monumente au fost vandalizate cu diferite simboluri naziste.

Sursa: News.ro

Simboluri de extremă dreapta

Cele mai frecvent întâlnite simboluri de extremă dreapta sunt gardul de fier – simbol specific Mișcării Legionare interbelice (organizație fascistă) care arată ca un gard realizat din mai multe cruci suprapuse; svastica nazistă, însoțită uneori de simbolul trupelor paramilitare SS; sau crucea celtică (simbol des folosit de grupările de extremă dreapta).

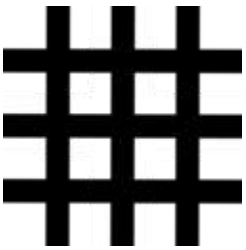

Gardul de fier este un simbol specific Mișcării Legionare din România interbelică. Este format din mai multe cruci suprapuse care seamănă cu un gard. Mișcarea Legionară a fost o organizație fascistă care combina naționalismul extrem cu antisemitismul. Simbolul este folosit astăzi de grupările care revendică moștenirea Mișcării Legionare, promovând mesaje antisemite și naționaliste radicale.

Svastica este un simbol antic, folosit inițial în culturile eurasiatice ca simbol al prosperității și spiritualității. În secolul XX, a fost adoptată de Partidul Muncitoresc Național-Socialist German (NSDAP), devenind emblema centrală a regimului nazist. În România interbelică, svastica a devenit însemnul Ligii Apărării Național-Creștine (LANC). Astăzi, svastica este asociată pe scară largă cu ideologia nazistă, antisemitismul și crimele împotriva umanității. În prezent, svastica este utilizată de grupările neo-naziste din întreaga lume ca simbol al supremației albe și al urii rasiale. Este adesea întâlnită sub formă de graffitti sau tatuaje în scopuri instigatoare la ură.

Crucea celtică este un simbol vechi european, inițial utilizat în scopuri religioase și culturale. Cu toate acestea, varianta sa modernă, un pătrat încadrat într-un cerc, a fost adoptată de grupările de extremă dreapta ca simbol al „purității rasiale" și al supremației albe. Este frecvent folosită de organizațiile neo-naziste și care militează pentru supremația albilor, fiind vizibilă pe steaguri, stickere sau graffitti. În acest context, crucea celtică reprezintă o chemare la segregare, discriminare sau violență rasială.

SS este prescurtarea pentru SCHUTZSTAFFEL (Batalionul de protecție). Simbolul este format prin alăturarea a două rune Sowilō, fiind element distinctiv pentru unele organizații neo-naziste active din SUA și Europa.

Soarele Negru este un simbol ocult format din 12 rune radiale dispuse într-un cerc, utilizat inițial în arhitectura nazistă, în special în Castelul Wewelsburg, sediul central al SS. Deși originile sale sunt legate de misticismul nazist, simbolul este folosit astăzi de grupările de extremă dreapta și neo-naziste ca reprezentare a supremației ariene și a ideologiilor rasiste. Simbolul este frecvent întâlnit în materiale de propagandă neo-nazistă, tatuaje și graffitti. Este utilizat pentru a transmite mesaje de ură și pentru a glorifica ideologia nazistă, fiind asociat cu ocultismul și „puritatea rasială”.

Runa Odal este o literă din alfabetul runic germanic antic care simboliza proprietatea și moștenirea. În Germania nazistă, aceasta a fost asociată cu ideologia „sângelui și pământului" (Blut und Boden). Este utilizată astăzi de neo-naziști pentru a exprima legătura lor cu o presupusă „moștenire ariană”. Apare frecvent ca graffitti sau tatuaje.

Runa Algiz este o literă din alfabetul runic germanic antic, având forma unui trident cu vârful orientat în sus. În perioada nazistă, runa Algiz a fost adoptată de Germania Nazistă ca parte a simbolisticii ideologice și utilizată pe insignele unor unități militare și organizații naziste. Este folosită de grupările neo-naziste și extremiste de dreapta ca simbol al supremației ariene și al ideologiei rasiste.

Totenkopf (în germană, „Capul de Mort”) este un simbol al craniului uman cu oasele încrucișate, folosit inițial de unitățile SS din Germania nazistă. Astăzi, simbolul este utilizat de grupările extremiste pentru a glorifica violența și ideologiile fasciste. Este adesea întâlnit pe steaguri, tatuaje sau insigne ale grupurilor paramilitare neo-naziste.

14/88 este un simbol numeric utilizat de grupările de extremă dreapta, neo-naziste și care militează pentru supremația albilor. Este format din două componente:

14/88

- 14 reprezintă cele 14 cuvinte ale sloganului rasist: „Trebuie să asigurăm existența poporului nostru și un viitor pentru copiii albi”.
- 88 este un cod pentru „Heil Hitler” deoarece litera „H” este a opta literă din alfabet (88 = HH).

Simbolul este folosit pentru a promova ideologia nazistă, antisemitismul și supremația albilor. Apare frecvent în graffitti, tatuaje sau ca parte a numelor de utilizator pe rețelele sociale. Este un semn distinctiv al adepților ideologiilor extremiste.

Negustorul fericit (Happy Merchant) este o caricatură antisemită care reprezintă stereotipuri negative despre evrei: nas proeminent, mâini frecate într-un gest lacom și un zâmbet malițios. Simbolul este răspândit pe internet ca meme antisemit, fiind folosit pentru a promova teorii conspiraționiste despre o presupusă influență evreiască globală.

Inscripții cu simbolul Gărzii de Fier, organizație fascistă, lângă ieșirea de la metroul Ștefan cel Mare, în București, în Octombrie 2023. Inițialele T.L.C semnifică un salut specific Mișcării Legionare - „Trăiască Legiunea și Căpitanul”.

Simbolul Gărzii de Fier, alături de svastica nazistă, pe un tobogan dintr-un parc de joacă pentru copii din Iași.

Pe peretele exterior al internatului din Odorheiu Secuiesc, care s-a prăbușit în 2023, se aflau mai multe simboluri și coduri fasciste și de extremă dreapta: crucea celtică și codul numeric 14/88.

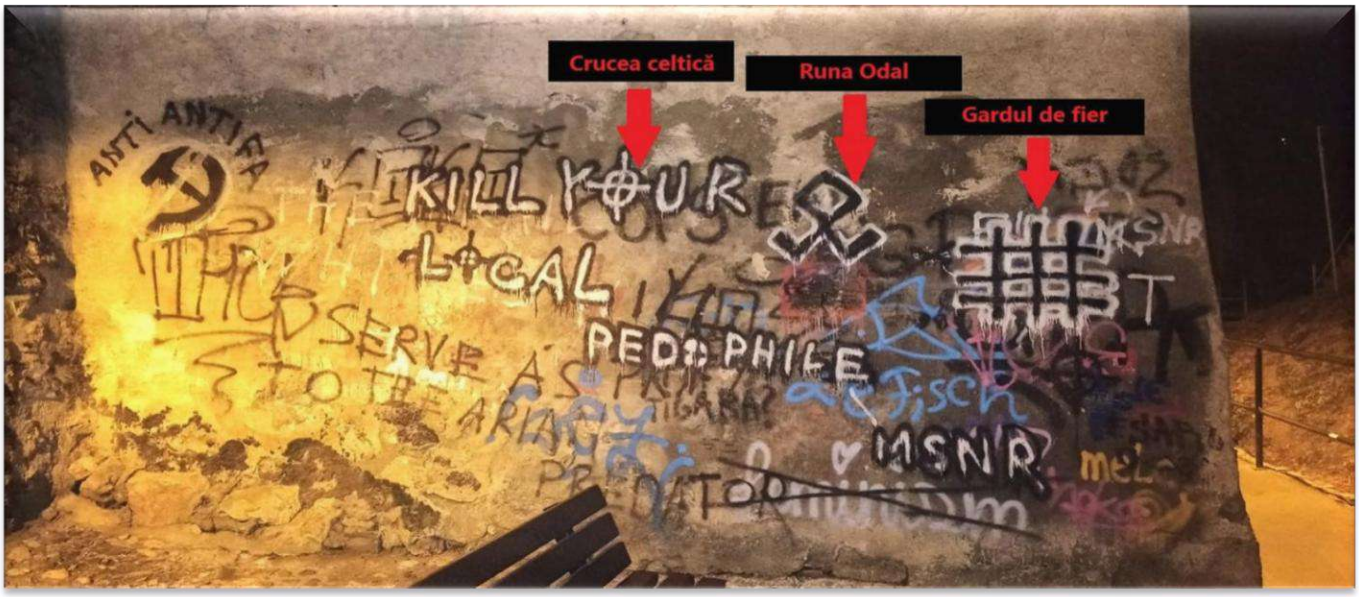

Inscripții fasciste și de extremă dreapta (Crucea celtică, Runa Odal, Gardul de fier), identificate în 2023 la Bastionul Graft din Brașov.

3. MECANISME PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATEREA MANIFESTĂRILOR ANTISEMITE

Prezentul ghid a identificat o serie de mecanisme pe care autoritățile administrației publice locale le au la dispoziție în vederea prevenirii și combaterii manifestărilor antisemite, rasiste, xenofobe și instigatoare la ură. Acestea sunt subsumate mai multor obiective, după cum urmează.

3.1. Combaterea mesajelor instigatoare la ură și a recuperării memoriei legionare și extremiste prin:

a. Condamnarea antisemitismului, clar și fără echivoc, oriunde și oricând ar apărea. Antisemitismul poate apărea în toate curentele politice și trebuie respins fără prejudecăți politice și indiferent de originea sa.

b. Redenumirea străzilor, instituțiilor sau altor locuri publice și îndepărtarea statuilor sau altor monumente de pe spațiul public, care contravin *OUG 31/2002*, în special articolele 12 și 13, *Capitolul IV. Obligațiile autorităților administrației publice*.

Articolul 12

Se interzice ridicarea sau menținerea în locuri publice, cu excepția muzeelor, a unor statui, grupuri statuare, plăci comemorative, referitoare la persoanele vinovate de săvârșirea infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, precum și la persoanele care au făcut parte din conducerea organizațiilor fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe.

Articolul 13

(1) Se interzice acordarea numelor persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid, contra umanității și de crime de război, precum și ale persoanelor care au făcut parte din conducerea organizațiilor fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe, unor străzi, bulevarde, scuaruri, piețe, parcuri sau altor locuri publice.
(2) Se interzice, de asemenea, acordarea sau menținerea numelor persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid, contra umanității și de război, precum și ale persoanelor care au făcut parte din conducerea organizațiilor fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe, unor organizații, cu sau fără personalitate juridică.

c. Refuzul colaborării cu organizații sau persoane care promovează mesaje cu caracter antisemit, negaționist, anti-rom, xenofob, legionar sau instigator la ură, sau care întreprind astfel de acțiuni, refuzul găzduirii unor astfel de activități.

Așa DA:

Prefectura București a solicitat școlilor din capitală să interzică întâlnirile cu elevii organizate de Asociația „Gogu Puiu și Haiducii Dobrogei" și Fundația „Ion Gavrilă Ogoranu", organizații cu profil de extremă dreapta.

Administrația Costinești a schimbat numele străzii Gheorghe Alexianu, denumită după guvernatorul Transnistriei, criminal de război în regimul mareșalului Ion Antonescu.

Consiliul Local Constanța a schimbat denumirea străzii Ion Antonescu din Constanța.

Așa NU:

Consiliul Local al comunei Havârna din județul Botoșani a acordat numele negaționistului Gică Manole căminului cultural din Tătărășeni.

În municipiul Cluj-Napoca, există o stradă ce poartă numele lui Radu Gyr, condamnat pentru crime de război.

În municipiul Timișoara există o stradă ce poartă numele lui Nicolae Paulescu, antisemit virulent și fondator al partidului interbelic Liga Apărării Național-Creștine, care a adoptat svastica drept simbolul său oficial.

Primăria Târgu Ocna a acordat titlul de cetățean de onoare lui Valeriu Gafencu, membru al Mișcării Legionare interbelice, conducător al Frăților de Cruce din Iași.

d. Igienizarea inscripțiilor stradale sau din mijloacele de transport în comun ori alte spații publice (graffitti, stickere/abțibilduri) cu simboluri interzise de lege sau mesaje instigatoare la ură, ori care promovează cultul persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid, contra umanității și de crime de război, precum și al persoanelor care au făcut parte din conducerea organizațiilor fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe. În cazul în care astfel de inscripții sunt realizate pe proprietate privată, autoritățile publice locale pot lua inițiativa de a contacta proprietarii imobilelor pentru a le solicita îndepărtarea lor.

Legea nr. 61 din 27 septembrie 1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice

Articolul 2

Constituie contravenție săvârșirea oricăreia dintre următoarele fapte, dacă nu sunt comise în astfel de condiții încât, potrivit legii penale, să fie considerate infracțiuni:

(14) imprimarea de însemne, înscrieri, desene sau imagini, fără drept, prin orice mijloace, pe pereții clădirilor, pe garduri sau pe obiecte de folosință comună aflate în locuri publice, precum și deteriorarea prin orice mijloc a acestora.

Articolul 6

(1) Contravențiile se constată de către primar, împuterniciții acestuia, de către ofițerii sau agenții de poliție ori de către ofițerii, maiștrii militari și subofițerii din jandarmerie, precum și, pentru faptele constatate în zona specifică de competență, de către polițiștii de frontieră.

(2) În cazul contravențiilor pentru care legea prevede sancțiunea amenzii, agentul constatator, odată cu constatarea, aplică și sancțiunea.

Legea nr. 155 din 12 iulie 2010 poliţiei locale

Atribuțiile poliției locale. Articolul 6

i) constată contravenții și aplică sancțiuni pentru nerespectarea normelor legale privind conviețuirea socială stabilite prin legi sau acte administrative ale autorităților administrației publice centrale și locale, pentru faptele constatate în raza teritorială de competență;

Ordonanță nr. 21 din 30 ianuarie 2002 privind gospodărirea localităților urbane și rurale

Articolul 1

(1) Prezenta ordonanță stabilește obligațiile și răspunderile care revin autorităților administrației publice locale, instituțiilor publice, operatorilor economici și persoanelor fizice și juridice pentru buna gospodărire a localităților, pentru instaurarea unui climat de ordine și curățenie pe teritoriul acestora.

(2) Asigurarea și păstrarea curățeniei și ordinii pe teritoriul localităților, buna gospodărire a acestora și respectarea normelor de igienă constituie o obligație fundamentală a autorităților administrației publice locale, a instituțiilor publice, a operatorilor economici și a altor persoane fizice și juridice.

3.2. Educație publică și acțiuni de păstrare a memoriei victimelor Holocaustului

❖ Sugestii practice:

- Autoritățile publice locale pot transmite mesaje către populație, inclusiv prin comunicate și campanii publice, pentru combaterea manifestărilor antisemite, rasiste, xenofobe, legionare și instigatoare la ură sau la violență și pentru consolidarea respectului față de drepturile și libertățile omului, cultivarea unui climat social incluziv, care privilegiază interacțiunea și dialogul constructiv, solidaritatea, înţelegerea, aprecierea şi valorizarea diversității.
- Autoritățile publice locale pot manifesta deschidere și inițiativă pentru popularizarea prin evenimente (ex. expoziții, evenimente culturale sau memoriale, dezbateri) a unor subiecte legate de istoria recentă, memoria victimelor și supraviețuitorilor Holocaustului din România etc.

☺ Exemple de bune practici:

- În contextul Zilei Internaționale de Comemorare a Victimelor Holocaustului, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel” organizează Zilele filmului „Memoria Holocaustului”. La București, ceremonia de comemorare este organizată de Federația Comunităților Evreiești din România-Cultul Mozaic.

- La Iași au loc manifestări comemorative care marchează Pogromul împotriva evreilor din iunie 1941.
- În contextul Zilei naționale de comemorare a Holocaustului împotriva romilor - Samudaripen, Agenția Națională pentru Romi organizează ceremonia de comemorare la Memorialul Victimelor Holocaustului din București.
- Cu prilejul Zilei Holocaustului, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel" organizează ceremonia de comemorare, la Memorialul Victimelor Holocaustului din București.

3.3. Parteneriate între autoritățile locale și comunitățile evreiești

Cooperarea dintre autoritățile locale și comunitățile evreiești este fundamentală pentru menținerea unei societăți incluzive, pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, precum și pentru susținerea unei vieți evreiești active și vizibile. Astfel de parteneriate au un impact semnificativ asupra consolidării coeziunii sociale, protejării moștenirii culturale și elaborării unor politici publice care valorizează diversitatea și respectul.

În această secțiune sunt prezentate o serie de măsuri, însoțite de sugestii practice, inspirate din surse precum *Ghidul NOA pentru promovarea vieții evreiești destinat municipalităților și comunităților*, menite să ajute autoritățile locale în dezvoltarea unor relații solide și eficiente cu comunitățile evreiești.

a. Mecanisme și structuri de colaborare

Forumuri permanente de dialog: Se încurajează stabilirea unor canale permanente de dialog între autoritățile și/sau instituțiile publice și reprezentanți ai comunităților evreiești, în special în localitățile care înregistrează o prezență evreiască semnificativă, cu scopul de a aborda nevoile și dorințele acestora, incluzându-i în elaborarea politicilor publice locale, după caz.

❖ Sugestii practice:

- Organizarea de întâlniri recurente între reprezentanții autorităților și/sau instituțiilor publice și cei ai comunităților evreiești.
- Crearea de grupuri de lucru pe probleme specifice precum educație, cultură etc.

☺ Exemple de bune practici:

- Pentru implementarea *Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură* a României a fost creat un cadru permanent de lucru interinstituțional, la care participă atât reprezentanții instituțiilor publice, cât și reprezentanți ai Federației Comunităților Evreiești din România și ai altor organizații evreiești.
- Delegația oficială a României la Alianța Internațională pentru Memoria Holocaustului include, pe lângă reprezentanții guvernamentali, și reprezentanți ai Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România – „Wilhelm Filderman", ai Centrului de studii ebraice Goldstein - Goren al Facultății de Litere din cadrul Universității București și ai B'nai B'rith.În Germania, Ministerul Federal pentru Familie a elaborat un program național denumit „Încurajând Toleranța – Consolidând Competența", care sprijină planurile locale de acțiune, unde membrii comunităților locale și actorii societății civile, inclusiv reprezentanți ai comunităților religioase, lucrează împreună pentru a elabora strategii împotriva tendințelor xenofobe și antisemite.

Programe educaționale reciproce: Pentru a consolida înțelegerea reciprocă și a promova un proces decizional participativ, este importantă dezvoltarea unor programe educaționale reciproce între administrația publică locală și comunitățile evreiești. Astfel, funcționarii publici se pot familiariza cu tradițiile, valorile și particularitățile religioase ale comunităților evreiești, în timp ce membrii acestor comunități pot înțelege mai bine modul de funcționare, cerințele și provocările cu care se confruntă administrațiile locale.

❖ Sugestii practice:

- Organizarea unei activități de formare pentru personalul administrației publice locale cu scopul de a îmbunătăți abilitatea acestora de a interacționa cu persoane de confesiuni diferite.
- Organizarea de workshop-uri menite să faciliteze înțelegerea amenințărilor de securitate cu care se confruntă sau se pot confrunta membrii comunităților evreiești.

☺ Exemple de bune practici:

- O dată pe an, *Comitetul interministerial pentru monitorizarea implementării Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și a discursului instigator la ură 2024-2027* derulează o ședință plenară într-un loc semnificativ pentru comunitățile evreiești din România. Acest lucru permite atât un dialog activ cu reprezentanții administrației publice locale, cât și cu membrii comunităților evreiești din respectiva localitate. Astfel de ședințe au fost organizate în Sighetu Marmației și Baia Mare, la Muzeul de Istorie și Cultură a Evreilor din România din București și în Oradea.
- Ministerul Afacerilor Externe al Greciei predă cursuri despre Holocaust și antisemitism, inclusiv definiția de lucru a IHRA, diplomaților săi de la Academia Diplomatică. Pentru a se familiariza cu istoria evreilor și cu viața lor contemporană, aceștia efectuează vizite la Muzeul Evreiesc din Grecia și la sinagogile din Atena.

b. Domenii prioritare de colaborare

Protecția și securitatea: Pentru a asigura nevoile de securitate ale comunităților evreiești și a aborda manifestările, incidentele și infracțiunile motivate de antisemitism este important ca autoritățile de la toate nivelurile administrației publice centrale și locale să recunoască că antisemitismul este o problemă care necesită un răspuns prompt. Recunoașterea trebuie să se bazeze pe înțelegerea diferitelor moduri în care antisemitismul se poate manifesta. În acest sens, autoritățile trebuie să ia în calcul stabilirea unui proces de colaborare care să includă comunitatea evreiască și forțele de aplicare a legii, pentru a evalua nevoile de securitate ale acesteia și a stabili modalități de prevenire a unor eventuale manifestări/incidente/infracțiuni.

❖ Sugestii practice:

- Instituirea unui ofițer de legătură cu comunitatea evreiască în structurile forțelor de aplicare a legii.
- Crearea unor mecanisme de alertă rapidă.
- Adoptarea de măsuri sporite de securitate și siguranță în special în momentele cheie, precum sărbătorile evreiești.

- Încurajarea raportării manifestărilor antisemite, rasiste, xenofobe sau instigatoare la ură și asigurarea adresării lor adecvate și în timp util.

☺ Exemple de bune practici:

- La 14 februarie 2025 a fost identificat un mesaj cu caracter antisemit pe peretele unei clădiri din municipiul Suceava. Biroul Investigații Criminale s-a autosesizat, fiind deschis un dosar penal sub aspectul săvârșirii infracțiunii de „promovarea în public, în orice mod, de idei, concepții sau doctrine antisemite" (Legea nr. 157/2018). Poliția Locală a transmis toate indiciile obținute de la sistemul de supraveghere video către Inspectoratul de Poliție Județean, iar TPL Suceava a analizat înregistrările video din autobuze și de pe traseele acestora pentru a identifica suplimentar persoanele implicate. Folosindu-se de date și de imagini, polițiștii i-au identificat pe autori. După primirea sesizării, Primăria Suceava a trimis o echipă care a acoperit mesajele; de asemenea, conducerea Primăriei a condamnat cu fermitate actul de vandalism și mesajul antisemit apărut în centrul municipiului.

Conservarea și promovarea patrimoniului cultural al comunităților evreiești: Sunt măsuri proactive care creează instrumentele necesare pentru ca cetățenii să cunoască și să înțeleagă trecutul istoric, contribuind totodată la reducerea prejudecăților și a stereotipurilor, viața evreiască fiind o parte integrantă a istoriei României.

❖ Sugestii practice:

- Sprijinirea renovării și întreținerii sinagogilor, cimitirelor evreiești și a altor obiective de patrimoniu care aparțin comunităților evreiești.
- Sprijinirea sau dezvoltarea de inițiative care urmăresc cartografierea cartierelor evreiești și includerea lor în circuitele turistice.
- Acordarea permisiunii de utilizare a spațiilor comunitare pentru evenimente precum aprinderea lumânărilor de Hanuca.

☺ Exemple de bune practici:

- Institutul Național al Patrimoniului a derulat, în a doua jumătate a anului 2024, proiectul *Cartiere uitate din București – Cartierul evreiesc*, coordonat de Direcția Programe și Proiecte, cofinanțat de Administrația Fondului Cultural Național, împreună cu Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului și Colegiul Național „Matei Basarab". Principalul scop al proiectului a fost acela de a contribui la cunoașterea și promovarea patrimoniului cultural al comunității evreiești din București, pentru tineri și publicul larg. Unul dintre rezultatele proiectului este website-ul www.cartierulevreiesc-bucuresti.ro.

- Fundația de Protejare a Monumentelor Istorice din Județul Bihor a organizat tururi ghidate dedicate comunității evreiești din Oradea.

- În contextul conferinței regionale „Distorsionarea Holocaustului și Educația: Provocări actuale și emergente. Măsuri naționale în vigoare” (28-29 octombrie 2024, București), Cancelaria Prim-Ministrului a promovat cea de-a 14-a ediție a Festivalului de Film Evreiesc, eveniment anual de tradiție care celebrează cultura și istoria evreiască prin film. Scopul demersului a fost de a stimula interesul participanților la conferință, români și străini, față de moștenirea culturală a comunităților evreiești din România.
- Autoritățile municipale și Ministerul Culturii din Bulgaria au renovat, cu sprijinul financiar al UE, sinagoga din Vidin. Pe 4 septembrie 2023 a fost redeschisă ca muzeu și centru cultural multifuncțional dedicat pictorului evreu Jules Pascin (1885–1930), originar din Vidin. De asemenea, poate fi folosită în scopuri religioase.

Sprijinirea cunoașterii vieții evreiești: Cunoașterea vieții evreiești joacă un rol important în combaterea antisemitismului și promovarea înțelegerii, a dialogului intercultural și interreligios. Educația privind cultura evreiască și contribuțiile evreilor la dezvoltarea societății românești la societate contribuie, de asemenea, la demistificarea acestora.

Având în vedere faptul că multe prejudecăți și stereotipuri sunt bazate pe necunoaștere, iar dimensiunea comunităților evreiești din România este una redusă, autoritățile locale pot facilita interacțiunea și dialogul prin crearea de oportunități pentru implicarea membrilor comunităților evreiești în proiecte civice, inclusiv de voluntariat. De asemenea, pot sprijini sau iniția proiecte care permit comunităților evreiești să-și împărtășească cultura și tradițiile cu restul populației prin evenimente cultural-artistice, precum și prin activități educaționale.

❖ Sugestii practice:

- Includerea istoriei locale și a patrimoniului material al comunităților evreiești în harta culturală a orașului.
- Sprijinirea și promovarea festivalurilor de muzică și de teatru, precum și a altor activități educaționale organizate de comunitățile evreiești locale.

☺ Exemple de bune practici:

- Primăria Municipiului București, prin Teatrul Evreiesc de Stat, cu sprijinul Institutului Cultural Român, al Guvernului României, prin Departamentul pentru Relații Interetnice și al Federației Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic, au organizat Festivalul Internațional de Teatru Idiș – TES FEST.
- Federația Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic și Guvernul României, prin Departamentul pentru Relații Interetnice, au organizat Festivalul EUROIUDAICA (Oradea, 2023).

4. RESURSE SUPLIMENTARE ȘI BIBLIOGRAFIE

Raportul Final al Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România este disponibil la adresa https://www.inshr-ew.ro/wp-content/uploads/2026/05/Raport_final.pdf.pdf.

Recomandăm consultarea cadrului instituțional pentru informații suplimentare privind viziunea guvernamentală și măsurile de prevenire și combatere a antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și a discursului instigator la ură:

- Hotărârea Guvernului nr. 540/2024 privind aprobarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și a discursului instigator la ură 2024—2027 și pentru înființarea și funcționarea Comitetului interministerial de monitorizare a implementării Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și a discursului instigator la ură 2024-2027, disponibilă la https://monitoruloficial.ro/Monitorul-Oficial--PI--503Bis--2024.html.

Recomandăm următoarele ghiduri pentru o cunoaștere aprofundată a simbolurilor de extremă dreapta și a narațiunilor antisemite, anti-rome și negaționiste:

- Babeș, Adina, Ana Bărbulescu. *Ghid de coduri, simboluri și însemne ale extremei drepte în România*. Friedrich-Ebert-Stiftung România, 2017, disponibil la https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/14104.pdf.
- INSHR-EW, *Raport de monitorizare a antisemitismului în România* (anual), disponibil la https://www.inshr-ew.ro/portfolio-item/raport-antisemitism/.
- INSHR-EW, *Teme de ură. 39 de teme majore ale discursului instigator la ură îndreptat împotriva evreilor și romilor*, disponibil la https://faraura.ro/.

Solicitarea de informații privind activitatea politică sau ideologică a unor persoane din trecutul recent poate fi adresată unor instituții precum:

- Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS): office@cnsas.ro; cercetare@cnsas.ro.
- Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”: office@inshr-ew.ro.
- Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc: office@iiccmer.ro.

Alte materiale utilizate ca bază pentru elaborarea prezentului Ghid sunt:

- Înțelegerea infracțiunilor motivate de ură antisemită și abordarea nevoilor de securitate ale comunităților evreiești. Ghid practic al Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului - https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/2/d/415844.pdf.
- Ghidul NOA pentru promovarea vieții evreiești destinat municipalităților și comunităților, https://www.noa-project.eu/wp-content/uploads/2025/02/NOA_Guidelines.pdf.
- Primul raport privind progresele înregistrate în cadrul Strategiei UE de combatere a antisemitismului și de promovare a vieții evreiești, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combatting-discrimination/racism-and-xenophobia/combating-antisemitism/eu-strategy-combating-antisemitism-and-fostering-jewish-life-2021-2030/first-progress-report-eu-strategy-combating_en.
- Liniile directoare pentru Combaterea Antisemitismului, https://www.state.gov/global-guidelines-for-countering-antisemitism.

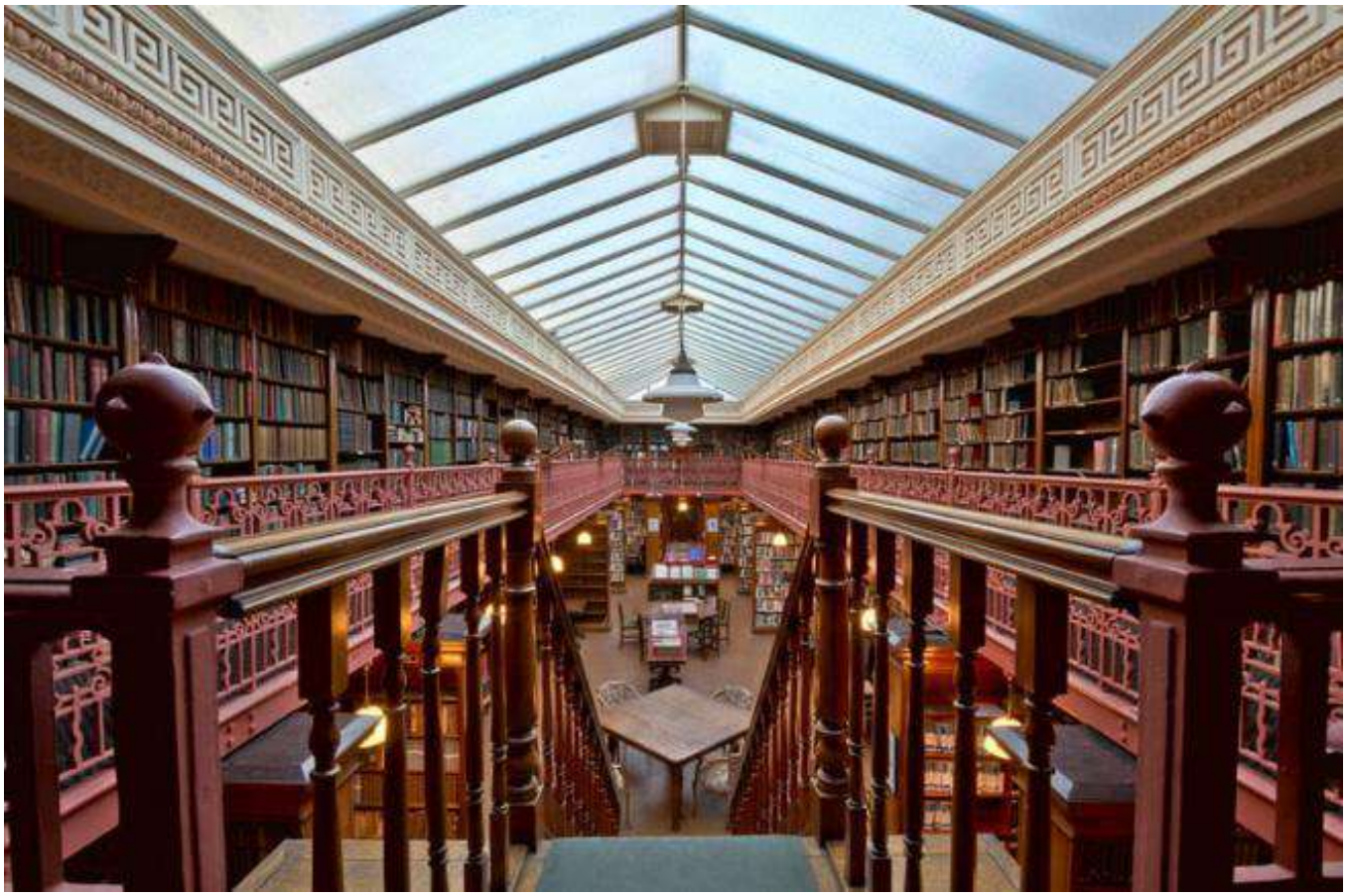

5. ANEXE

Această anexă reprezintă un model orientativ, elaborat pentru a sprijini instituțiile și autoritățile publice din România în identificarea, raportarea și gestionarea situațiilor care pot include o componentă de antisemitism. Documentul poate fi adaptat și completat la nivelul fiecărei instituții, în funcție de atribuțiile legale, specificul activității desfășurate și particularitățile domeniului de competență.

Totodată, anexa are un caracter dinamic și poate fi actualizată periodic, pe măsura identificării unor noi situații, riscuri sau bune practici rezultate din activitatea curentă. Completarea acesteia contribuie la consolidarea unui cadru instituțional coerent de prevenire și combatere a antisemitismului, precum și la promovarea respectării drepturilor fundamentale, a demnității umane și a valorilor democratice.

Anexa 1 – Exemple situații ipotetice sau întâlnite

Situație ipotetică/ întâlnită	**Soluția identificată**	**Instituții/Autorități publice implicate**	**Circuitul documentelor/ Pași de urmat**

Ghid elaborat în cadrul Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea antisemitismului, xenofobiei, radicalizării și discursului instigator la ură 2024-2027

Institutul Național de Administrație (INA)
Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel" (INSHR-EW)
Ministerul Afacerilor Interne (MAI)
Secretariatul General al Guvernului (SGG) prin Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI)
Federația Comunităților Evreiești din România - Cultul Mozaic (FCER-CM)
B'nai B'rith România – Forumul dr. Moses Rosen (B'NAI B'RITH)